III
СЛОВА НА ТАЊИРУ

Памтим, као да је данас било, како ми је правилно изговарање појединих гласова, на пример – З, Р и Ч, подуго задавало подоста муке. Моја сестра Зока, хтела не хтела, била је „Гока", а зеко је био „геко"; татиног оца, деду Пера, прекрстио сам у „Пело", Србија је постајала „Слбија", цврчак „цвичак", а зврчак „звичак"...

У помоћ ми је, поред Анане, Тозе и укућана, прискочила и Мира Ступица, глумећи у серијалу *ТВ буквар,* тада веома омиљену, Кику Бибић, уз коју су се многи, не само из моје генерације, описменили.

Добро је што смо имали телевизор. А ево како смо га добили. Тата (ког су на Криваји звали Влада, у Пожеги Владе а у Краљеву Владо, и мени се баш допадала та језичка заврзлама) враћајући се с посла, једног дана, прође кроз паркић са великим ружичњаком и угледа сестру и мене у гомили узавреле дечурлије. Реши да се прикраде и да ослушне о чему се то међу нама тако жустро расправља. Прикривен неким великим дрветом, установи да је предмет разговора најновија епизода популарне телевизијске серије *Дуго топло лето*, чији су главни јунаци били (како се не бих сећао) Клара и Бен Квик. Сви казују и показују, а Зока и ја гледамо и ћутимо. Онда ме она загрли и каже:

– Хајдемо, братићу, кући. Ми немамо телевизор.

Тати срце заклопара и он се из тих стопа стушти у продавницу.

– Мирко – обрати се продавцу – дајте ми, ако може на отплату, онај телевизор из излога, са намонтираном антеном.

Донесе га кући и дрхтавим гласом каже запрепашћеној мами:

– Знам, једва да имамо довољно и за храну, ништа ме не питај, све ћу ти касније објаснити.

Тај телевизор, црно-бели, произведен 1968. године у фабрици Руди Чајавец, радио је у нашој кући беспрекорно пуних двадесет шест

година. Једино што сам му ја својевремено, глумећи Бруса Лија и млатарајући импровизованим дрвеним „нун-чакама" био мало окрњио горњи десни угао (а суперлепак, у то време, још није био измишљен).

На њему смо као деца гледали и серије *Грађани села Луга*, *Музиканти*, *Леваци*, *Љубав на сеоски начин*, али ништа, по мом мишљењу, значајније од *ТВ буквара*, чувеног серијала Душка Радовића *На слово на слово* и Змај Јовиног *Невена*.

Змај Јова! Отац нам је, као сваки честити српски родитељ, већ у најранијем детињству обезбедио његова одабрана дела (у осам књига, у издању Матице српске). Сестра је прва научила напамет Змајеве „Дечје песме" и готово свакодневно ми рецитовала:

Дочепо се мали Брата
очевога сата,
а сат је од злата,
па има и врата.
Ала је то лепо!

Ја сам, прво због ове, а онда и још неких песама, веровао да је Змајова жив, да зна за мене и да је све то управо мени и о мени написао. (Понајвише сам, ипак, морам то да кажем, волео „Зеку из јендека").

У мом описмењавању велику улогу су одиграли и Тозина гаража и Светско првенство у кошарци 1970. године.

На Тозиној гаражи таванчић, таман толики да на њега стане обиље старих новина и да се ја у њих завучем. Међу њима, Олишкини и Наташкини стари бројеви *Политикиног Забавника*. Дивота! Мало гледам слике, мало слова. Штрпнем понеки и понесем сестри, да заједно разгледамо.

А поменуто Светско првенство у кошарци, то је посебна прича. У мају 1970, у Љубљани, репрезентативци Југославије под вођством селектора Ранка Жеравице освојили злато. Чувена, златна генерација: Љубодраг Симоновић, Драган Капичић, Драгутин Чермак, Винко Јеловац, Аљоша Жорга, Ратомир Тврдић, Дамир Шолман, Петар Сканси, Крешимир Ћосић, Никола Плећаш, капитен Иво Данеу и величанствени Лесковчанин Трајко Рајковић, који је, авај, доживео срчани удар на терену и неколико дана потом преминуо.

Па нека им свима, и овде, имена остану поменута. И најлепше им хвала што сам, сричући њихова имена са сличица које смо ми деца у то време грозничаво сакупљала, најзад могао да кажем како – умем да читам. Било ми је, да поменем и то, на дан њихове победе у финалу, над репрезентацијом Бразила, тачно четири године и два месеца.

Са писањем је, већ, ишло много теже. Будући леворук, упорно сам изокретао слова, добијајући нешто попут њиховог одраза у огледалу. Сестра крене да ми помаже, а ја, мислећи да све знам и да ми никаква

помоћ није потребна, нађутим се, па да бих јој наковао грдњу, у фиоци кухињског креденца, на столу или под крајичком тепиха, на патосу, воштаним бојицама, крупним словима, напишем нешто што је требало да значи: „ПИСАЛА ЗОКА", али су мама и тата увек без по муке откривали виновника, већ и због тога што је, у најбољем могућем случају, то „ЗОКА" изгледало као „ЕОКА". Чак и дан-данас, када се тога заједно присетимо, добијем од сестре (истина, тобожњу) грдњу.

Гле, још нисам оправдао наслов овога поглавља!

Наши родитељи, које памтим као вредне читаоце, договоре се једног дана да се претплате на библиотеку *Српска књижевност у сто књига*. Анана и Тоза су имали прво издање ове библиотеке, плавих корица, а они су се претплатили на друго, тамноцрвених корица, у коме је било неких измена, међу којима је, по мом мишљењу, најзначајнија та што је, као стота у низу, придодата књига изабраних дела Душана Радовића.

Месечна рата повелика, више од трећине очеве плате. Мајка је, зато, била помало забринута. Али, важно је да је у нашу кућу, у десет наврата, почетком месеца пристизао очекивани пакет са тачно десет књига, све једна занимљивија од друге.

Дође, међутим, и то пред сам крај отплате, до неспоразума, неко од запослених у администрацији „Криваје" заборави да одбије рату од очеве плате, и на нашу адресу, мајци у руке, поштар донесе астрономски рачун-опомену. Две рате истовремено, плус затезна камата. Спасавај се ко може!

Био је то још један догађај за памћење. Вратио се тата с посла, сто постављен, породица на окупу, а он задовољно трља руке и љубопитљиво каже:

– Е, па, женче моје, шта имамо данас за ручак?

А она, ни пет ни шест, сервира му рачун на тањиру:

– Изволите, пријатно!

Некако, ипак, прође све то, рачун буде намирен, а књиге остану.

– Хиљаду сам се пута покајала због таквог свог понашања – често је, много година касније, говорила мама. И заиста, те књиге, уз још неке из наше кућне библиотеке, биле су сестри и мени значајан ослонац, како у школи тако и у животу уопште.